

Joke Smit, feministe van het eerste uur, over tien jaar emancipatie: 'We moeten nu samen verder, mét de mannen'

Als je terugblijkt op tien jaar emancipatie, wat is er dan eigenlijk bereikt? Wie zou dat beter weten dan Joke Smit, feministe van het eerste uur en een van de oprichtsters van Man Vrouw Maatschappij. De tijd dat vrouwen alleen onderling in praatgroepjes aan emancipatie moeten werken is voorbij, vindt ze. „We moeten samen verder, mét de mannen. Want als de mannen niet veranderen, verandert de maatschappij ook niet. Dan maak je hoogstens vrouweilandjes.”

Tekst: Fransje Drossaers/Foto's: Corinne Noordenbos

★ Een werkkamer waar alle beschikbare wanden worden ingenomen door boeken. Op een van de kastplanken drie schoolfoto's uit opeenvolgende jaren van zoon en dochter. De laatste lijkt op haar moeder met hetzelfde dikke krulhaar dat bij Joke Smit een smal gezicht met levendige, opmerkelijke groene ogen omlijst. Ze is tenger en klein. Nou niet bepaald het fysiek dat je zou verwachten bij de energie en felle strijdbaarheid die er altijd van Joke uitgaat als het om emancipatie en feminisme gaat. Ze heeft tien jaar geleden samen met Hedy d'Ancona Man Vrouw Maatschappij opgericht. Ze schreef boeken als: 'Hé zus, ze houden ons eronder!' en 'De moeder van Marie kan meer'. Ze

verweet in een vlamende speech de mannen in de gemeenteraad van Amsterdam hun grove manier van politiek maken. Kortom een feministe van het eerste uur.

„Toch is het raar,” zegt ze, „als je eenmaal een aantal dingen uit het rollenpatroon van de andere sexe hebt overgenomen, zoals de kost verdienen voor je gezin, dan denkt de buitenwereld dat je een soort Kenau bent geworden. Dat is natuurlijk niet zo. Ik ben heus niet alléén maar flink en zelfstandig en onafhankelijk. Ik wil bijvoorbeeld graag verwend worden. En dat verkondig ik dan ook met luider stemme. 'Nú wil ik verwend worden.' Ik wil ook wel eens een keer niet aan het stuur zitten of niet de kaartjes voor de bios-

coop halen. Als je een vriend hebt gaat dat niet vanzelf. Ik moet eerst uitleggen dat ik graag wil dat hij aanbiedt iets te doen. Als je niet oppast, krijg je naast de werkjes die vrouwen al hadden ook nog eens de werkjes erbij die vroeger door mannen werden gedaan. 't Is een kwestie van eerlijk delen. En eerlijk delen is een vechtpartij. Maar je kan er wel een hartelijk gevecht van maken. Zo doe ik dat in ieder geval de laatste tijd."

Aaien of geaaid worden

"Zijn mensen snel ge-

neigd om water in de wijn te doen als hun geëmancipeerd-zijn in het geding is in een relatie?" vraag ik.

"Ik denk het wel," zegt Joke lachend. "Als je wat ouder bent, zoals ik, komt het nooit meer helemaal goed, heb ik gemerkt. Want je gaat dan om met mannen die in hetzelfde ouderwetse rollenpatroon zijn grootgebracht als jijzelf. Het is dan ook meer een kwestie van kleine stapjes. Voor m'n kinderen was ik natuurlijk ook altijd degene die alles in het huishouden deed. Gepreek helpt dan natuurlijk niet. Ik begon in het

klein. Zo van: ik wil graag dat jullie voortaan je jas op de kapstok hangen. En verder maak ik ze een complimentje als ze iets extra's hebben gedaan: wat fijn dat je het gasstel hebt schoon gemaakt! Het is heel belangrijk kinderen zo op te voeden dat ze ieder hun portie van het huishouden doen, speciaal de jongens. Anders moet hun vriendin daar later weer voor knokken."

Joke lacht hardop als ik citeer wat ik ergens gelezen heb. "De geëmancipeerdheid van al die vrouwen houdt op bij het bed."

"Weet je dat ik bezig ben met een enquête over dat onderwerp?" zegt ze. "Ik ben er nog niet zo ver mee gevorderd. Want ik vind dat je iemand toch wel goed moet kennen voordat je op dat gebied vragen gaat stellen. Maar het is me wel bij mezelf opgevallen dat ik, als ik verliefd word op een vrouw zelf de behoefte heb om te aaien en te knuffelen. En als ik verliefd word op een man wil ik geaaid worden en geknuffeld worden. Dat is inderdaad opvallend. Dus ook in liefdes is het een kwestie van kleine stapjes. Soms kost het veel moeite uit te vinden wat je precies wilt. Ik probeer altijd duidelijk te zijn over dingen die ik echt niet wil of juist wel wil.

"Als 't maar een zoon wordt. . ."

Ze is dan ook geen voorstander van de radicale stroming binnen de vrouwenbeweging die niks meer met mannen te maken wil hebben.

"We moeten verder, samen met de mannen," zegt ze. "Als de mannen niet veranderen, verandert de maatschappij

ook niet. Dan maak je hoogstens vrouwen-eilandjes. Ik begrijp het overigens wel. Want we zijn met de vrouwenbeweging nu eigenlijk net op een punt aangeland waarop we allerlei mannelijke waarden verwerpelijk vinden. Leiderschap, macht, grote organisaties en prestaties zijn vries. Dat is ook een heel logische ontwikkeling. Toen ik me eenmaal bewust was geworden van het feit dat ik als vrouw een minderheidspositie innam in deze maatschappij, werd ik daar plotseling talloze keren per dag hardhandig met mijn neus op gedrukt. Dat mannelijke overwicht zit zó ontzettend diep dat ons hele denken en onze hele manier van doen erdoor beïnvloed worden. Laatst hoorde ik nog een vriendin uitroepen toen ze in verwachting was: 'Als het maar een zoon wordt!' En dat is dan een vrouw die toch helemaal alleen door gebieden is getrokken waar een oorlog woedde. Mijn dochter zei dan ook meteen: 'Waarom mag het geen dochter wezen?' Al dat soort dingen vallen me op. 'Ach,' zeggen mannen dan, 'het zijn toch maar kleinigheden.' Dat zijn het ook wel. Maar het zijn er zo veel! Vrouwen, en ik zelf ook, krijgen dan de neiging om te zeggen: 'Die mannen begrijpen er ook niks van. Laten we maar eens een tijdje niks met mannen doen.' In MVM was dat ook zo.

Mannen komen in opstand

Er beginnen nu trouwens steeds meer mannen te komen die vraagtekens gaan zetten bij hun eigen manier van leven. En daartegen in opstand komen. Die

kom je overal tegen. Ik heb pas geleden mijn keuken laten verbouwen. De aannemer was zich ook zeer duidelijk bewust van het gevoel niet op dezelfde manier bij het huishouden en de kinderen te horen als zijn vrouw. 'Toen wij kinderen kregen,' vertelde hij mij, 'bestond ik helemaal niet meer voor mijn vrouw. Ik dacht: waar ben ik goed voor? Ik ben goed genoeg om de centen binnen te brengen. Maar verder ben ik niet welkom hier. Die kinderen, dat is iets van háár. Dat beschouwt zij als haar terrein. Daar moet ik afblijven. Werken en de kost verdienen is blijkbaar mijn pakkie aan. Wat is er dan nog aan het leven?'

Wat die man zei, is de mening van een heleboel mannen. Die zoeken hun toevlucht dan maar elders. Bij de klaverjasclub of in de sportvisserij en het voetballen. Als ze dat doen omdat ze naast hun werk nog een hobby willen hebben, is dat natuurlijk uitstekend. Maar als ze het doen omdat ze het gevoel hebben dat ze er thuis niet meer bij horen zit het natuurlijk fout. Het is misschien nog maar een kleine groep mannen die echt mee wil emanciperen. Het gaat natuurlijk ook niet al-

vervolg op blz. 45

★★★★★★★★★★

'In praat-groepjes zijn vrouwen het altijd hartelijk met elkaar eens. Maardan verandert er nog niks'

Joke Smit

vervolg van blz. 35

lemaal vanzelf. Ze zullen eerst bij zichzelf te rade moeten gaan; ik ben voor rechtvaardigheid ja of nee? Dat betekent dan twee dingen. Dat hij thuis belangrijker wordt, dat zij in de maatschappij belangrijker wordt: meer verdienen, meer prestige en ook voor haar leidinggevende banen. Is het ja, dan moet hij die stap zetten. Maar zo'n situatie bereik je niet ineens. Dat gaat met kleine stapjes."

Beginnen op school

"Toen wij met de emancipatie begonnen, waren we ook maar met een paar. Als die eerste groep mannen nu maar terrein wint zal het beter gaan. Ze zijn vergelijkbaar met de feministes uit de begintijd. Wij werden ook met de nek aangekeken. Wij werden ook voor gek verklaard. Ik denk ook dat mannen het heel moeilijk vinden om, als ze aan de afwas zijn of in de plee schoonmaken, het idee van zich af te zetten dat ze met verachtelijk werk bezig zijn. Maar die opvoeding moet eigenlijk al op school beginnen. Vrouwenwerk moet daar gezien worden als werk dat iedereen kan doen. Jongetjes die op de kleuterschool met poppen spelen wordt nog steeds onderhuids te verstaan gegeven dat dat eigenlijk niet kan. Andersom moet ook. Meisjes moet meer technische vaardigheid worden bijgebracht. Kijkeens naar ons tweeën. Zoals wij hier nu onhandig met die cassette-recorders zitten te hannesen. Dat is toch niet normaal?"

We grinniken allebei.

'Steeds meer mannen zetten vraagtekens bij hun manier van leven'

★★★★★★

"Mannen moeten wat van de vrouwen overnemen en vrouwen moeten wat van de mannen overnemen," gaat Joke verder. "Ik hoop, nee ik verlang bijvoorbeeld, dat mannen voortaan ook mooi mogen zijn. Ik herinner me nog dat mijn zoon-tje, toen hij twee jaar was, met mijn nagellak zijn tenen bewerkte. Dat vond hij altijd een heerlijke bezigheid. Toen hij daar weer eens mee bezig was, kwam er op een gegeven moment net een vriendje langs. Die vond het maar niks. Want die had thuis geleerd dat dat niet kan voor jongens. Waarom eigenlijk niet? Er is natuurlijk iets mis als je hele zelfvertrouwen steunt op je uiterlijk, op je kleding, hoe je haar zit. Maar kleding en uiterlijk kunnen net zo goed uitingen zijn van je persoonlijkheid. Door er sportief of gekleed uit te zien, voel ik me iedere keer weer een ander mens. Wat dat betreft zou ik de mannen ook veel meer

spel willen gunnen."

Leren van mannen

Wat wij van mannen kunnen leren is: in het gróót denken. Bijvoorbeeld als vrouwen voor de oversteekplaats bij school een ploegje oversteekmoeders formen, wordt er geroepen: wat is het particulier initiatief toch goed! Maar als wij alleen maar kinderen helpen oversteken, blijft alles bij het oude. Wij offeren ons op terwille van dingen die verkeerd geregeld zijn. Als we het groot bekijken gaan we ons ook inspannen om het verkeer anders geregeld te krijgen. Het feminisme wordt dan een beweging die werkt op het top-niveau, maar ook op het grond-niveau. En we leren dan niet alleen op de korte termijn te plannen en te denken, maar ook op de lange termijn. Dat is hard nodig als we iets willen organiseren in de maatschappij. Als we daar iets willen bereiken, kunnen we moeilijk de

huiskamermethode van de praatgroep gebruiken.

Als we iets via de politieke partijen of via de vakbeweging willen spelen, kunnen we dat vrij praten met elkaar wel vergeten. Hoe heerlijk het ook is. Dan moeten we vooraf goed weten welke punten we gaan doorpraten, hoeveel tijd daarvoor beschikbaar is en wat voor actie we gaan ondernemen. In de praatgroep zijn we het wel hartelijk met elkaar eens. Maar dat verandert nog niks aan de maatschappij. Dan blijft alles bij het oude. Nee, je moet goed georganiseerd zijn, anders krijg je niets voor elkaar. Dat kunnen we leren van mannen. Maar we hoeven het niet op dezelfde manier te zien als zij. Een goede organisatie is bijvoorbeeld nodig als je op den duur naar een vijf-urige werkdag toe wilt. Ook moeders verdienen hun eigen brood! ook vaders brengen hun kinderen groot!"

Vijf-urige werkdag

Iets als een vijf-urige werkdag is toch al nodig in Nederland. Anders krijg je aan de ene kant veel werklozen, aan de andere kant mensen die heel hard moeten werken. Maar daarvoor moeten wel allerlei dingen goed worden uitgedacht. Bijvoorbeeld: hoe maak je het zo dat alleenstaanden en ouders zonder partner genoeg geld hebben? Dat kan door de belasting anders in te richten.

Een vijf-urige werkdag kan heel belangrijk zijn voor de emancipatie. Meisjes weten bijvoorbeeld waar ze aan toe zijn als ze nadenken over hun toekomst. Ze hoeven niet meer te kiezen; of moeder worden of je waar maken in je werk. Het kan dan allebei. Moeders hoeven zich niet meer uitgerangeerd te voelen als hun kinderen de deur uitgaan. Ook voor mannen is het belangrijk. Ze missen nu zo veel omdat ze hun kinderen zo weinig zien. Het is dus voor beide partijen eerlijker. Als mannen ook voor kinderen zorgen, leren ze iets waar vrouwen nu al goed in zijn. Koesteren, zorgzaam zijn, er op letten hoe mensen zich voelen. Dat noemen wij vrouwelijke waarden. Als dat proces zich doorzet heb je kans dat beroepen waarin die waarden belangrijk zijn, beter betaald worden. Als kinderen ook nog op school leren dat het voor iedereen normaal is je eigen brood te verdienen en voor kinderen te zorgen, als ze ook leren dat een man best een bejaardenverzorger kan zijn en een vrouw een piloot, dan zijn we een stukje verder met de emancipatie."